

Терміни і термінологія. Способи
створення термінів.

Вимоги до вживання термінів.

Дейл Карнегі писав, що про людину судять з чотирьох речей :

- який вона має вигляд;
- що вона робить;
- як вона говорити;
- що вона говорить.

Отже, на 50% ставлення до людини у світі залежить від її мовлення.

План вивчення нового матеріалу:

- Лексика сучасної української літературної мови.
- Терміни та їх характерні ознаки.
- Загальнонаукова, міжгалузева і вузькоспеціальна термінологія.
- Способи творення термінів.
Вимоги до вживання термінів.
- Термінологічны словники.

Лексика – це сукупність слів будь-якої мови, а також сукупність слів певної сфери вживання (професійної, офіційно-ділової, наукової, виробничо-технологічної).

Лексика сучасної української літературної мови :

-**корінна** (спільнослов'янська та спільносхіднослов'янська лексика, іndoєвропейський лексичний фонд, власне українська лексика);

- **запозичення** (калькування, інтернаціоналізми).

Термін - слово або словосполучення, що чітко й однозначно визначає наукове або спеціальне поняття.

Характерні ознаки терміна:

- належність до певної термінологічної системи;
- наявність дефініції (визначення);

однозначність в межах однієї терміносистеми;

-точність;

-стилістична нейтральність, відсутність експресивності, образності, суб'єктивно-оцінних відтінків;

відсутність синонімів та омонімів у межах однієї терміносистеми(система термінів певної галузі).

За поширеністю вживання (залежно від ступеня спеціалізації значення) терміни поділяються на:

- загальнонаукові – це терміни, які вживаються практично в усіх галузевих термінологіях. До них також відносять загальнотехнічну термінологію (система, закон, аналіз, синтез, машина).
- зузькоспеціальні терміни вживаються в певній галузі, наприклад: сюрреалізм, десерт.
- міжгалузеві - терміни, які використовуються в кількох споріднених або й віддалених галузях (екологічні витрати, технополіс).

Розподіліть терміни за поширеністю вживання (залежно від ступеня спеціалізації значення).

Мікропроцесор, концепція, звук, теорія, геліоенергетика, пристрій, репертуар, формула, префікс, документ, гіпотеза, радіохвилі, геліоенергетика, гіпотенуза, електрон, законопроект.

Розподіліть терміни за поширеністю вживання (залежно від ступеня спеціалізації значення).

Загальнонаукові	Міжгалузеві	Вузькоспеціальні
концепція	звук	мікропроцесори
теорія	репертуар	геліоенергетика
пристрій	електрон	префікс
формула		радіохвилі
документ		гіпотенуза
гіпотеза		законопроект

За будовою терміни поділяються на:

- прості (комп'ютер,тренер);
- складні (кристалофізика);
- складені (радіоактивний елемент, спірний м'яч);
- складноскорочені (ГЕС, техред, УЄФА-Європейський Союз Футбольних асоціацій);
- терміни-символи (я-концепція; я-розвиток)

Способи творення термінів:

1) морфологічний:

-суфіксальний (індексація, батарейка);

префіксальний (протиструм);

-префіксально-суфіксальний

(надпровідність);

-безафіксний (перекис, напір);

-основоскладання, словоскладання, абревіатури (блок-матриця, НАН, ЗМІ).

2) Неморфологічний:

-лексико-семантичний (вікно(комп.));

- лексико-синтаксичний (важковихований);

-морфолого-синтаксичний (субстантивація:

вахтовий, пряма).

Вкажіть способи творення термінів.

Аргументуйте свій вибір.

Напульсник -

Навушник -

Учений -

Антивірус -

Шаблонник -

Вітрогенератор-

Моделювання -

Інженер-програміст-

ПК -

Миша(комп.) -

Піджупанник -

Хребет (геогр.) -

Напульсник – префіксально-суфіксальний;
навушник – префіксально-суфіксальний;
учений – морфолого-синтакс.(субстантив.);
антивірус – префіксальний.;
шаблонник – суфіксальний;
вітрогенератор – словосладання;
моделювання – суфіксальний;
інженер-програміст – словоскладання;
ПК – морфологічний(абревіатура);
миша(комп.) – лексико-семантичний;
піджупаник – префіксально-суфіксальний;
хребет (геogr.) – лексико-семантичний.

За структурними моделями терміни поділяють:

Однокомпонентні: валюта, податок, підприємництво, товарообіг.

Двокомпонентні: норма вартості, ринкова інфраструктура.

Трикомпонентні: вартісна будова капіталу, валютні фонди підприємства.

Багатокомпонентні аналітичні терміни: фонд оплати праці підприємства.

Вимоги до вживання термінів у діловому мовленні:

- розділяти терміни-омоніми, що називають поняття різних наук (пам'ять людська/оперативна пам'ять);
- дотримуватися правил утворення від терміна похідних форм, не допускати просторічних форм, русизмів;
- унікати неоднозначного тлумачення термінів, чітко диференціювати значення;
- відрізняти терміни від професіоналізмів, тому що вони базуються на метафоричних асоціаціях невідомих для більшості.

Професіоналізми характерні для мови людей певних професій. Професіоналізми виступають як неофіційні (експресивно, забарвлені) синоніми до термінів.

Здебільшого професіоналізми застосовують в усному неофіційному мовленні людей певного фаху.

Професіоналізми виконують важливу номінативно-комунікативну функцію між людьми певних професій - точно називають певні поняття, сприяють ліпшому взаєморозумінню.

Термінологія – сукупність термінів з усіх галузей знань (або однієї галузі). Кожна галузь науки, техніки, виробництва, мистецтва має свою термінологію.

Вивчення термінології, усвідомлення її
комунікативної й інформаційної
значущості... –

обов'язковий компонент професійної
і загальномовної культури фахівців.

Руслан Кацевець

*Мова професії – це не тільки
знання термінів,
але й коректне слугування ними.*

Руслан Кацевець

◎ **Словник** – довідкова книга, яка містить зібрання слів (чи морфем, словосполучень, і т.д.), розташованих по визначеному принципу, і яка дає відомості про їхні значення, вживання, походження, переклад на іншу мову і т.п. (лінгвістичні словники) чи інформацію про поняття і предмети, ними що позначаються.

- **Термінологічні словники** - різновид лінгвістичних словників, що подають значення термінів певної галузі знань.

Дякую за увагу!

Фото конспектів надіслати на електронну пошту
irinanikolaevna1977@ukr.net